Ч. 18. (83). Раштат (Баден), 24. (III) березня (н. ст.) 1971. р. Рік II.

B.D.I.C

РОЗСВІТ

Часопись полонених громади „Самостійна Україна“.

ПЕРЕДПЛАТА:
(Ціна одного примірника 2 пф.)
На місяць в таборі . . . 20 пф.
„ „ поза табором . . 30 „
„ півроку в таборі 1 м. 20 пф.
„ „ поза табор. 1 „ 80 „
„ рік в таборі . . 2 „ — „
„ „ поза табором 3 „ — „

АДРЕСА:
Ukrainisches Sekretariat in Rastatt (Baden).
(Комітет видавництва).

Видає: Видавництво „Український Рух“. Виходить два рази на тиждень.

Революція в Росії.

РОМАНОВІ УСУНЕНІ ВІД КОРОНИ.

ПОЧАТОК НАРОДНЬОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Абдикація царя.

Базель, 20 березня. З Парижу доносять, що абдикація царя наступила у Пскові. О півночі 15. березня появили ся члени правительства у супроводі ґенерала Руського, барона Фредеріка, ґрафа Маришкіна і инших особистостий. Вони повідомили царя про події, які стали ся, і відраджували йому посилати війська в столицю, бо всякий солдат наближаючи ся до Петербурга, робить ся революціонером. Тоді цар запитав, що йому робити? „Подякувати“!— звучала ляконічна відповідь. Цар подумав і заявив: „Я не можу розлучити ся від мого сина і тому зречу ся престолу за себе і за сина, в користь мого брата“. Микола II. підписав потім абдикаційний документ, який йому предложено.

Копенгаґен, 22. березня. Після найновійших вісток із Петербурга називають часописі бувшого царя лише „Микола Романов“. Загально думають, що „Микола Романов“ виїде за границю і оселить ся в Копенгаґені.

Дім Романових виключний від престола.

Гаґ, 20. березня. Райтар доносить з Петербурга: Провізорічне правительство було змушене піти на уступки революціонерам. Цар назначив був маніфестом, в якім він зрікаєть ся престола, великого князя Миколу Миколаєвича головним командантом військ. Але помимо „популярности“ великого князя Миколи, мусіло теперішнє правительство, щоби припинити соціялістичну пропаґанду, це іменованнє уневажити і рівночасно законом розпорядити, що всі члени дому Романових виключені від правління.

Штокгольм, 20. березня. Звідси доносять, що у неділю відпала по російських церквах перший раз молитва за царя.

Революція і робітництво.

Штокгольм, 19. березня. Тутешна часопись „Соціяльдемократен“ приносить з Росії вістки, що революція йде в двох напрямках, в напрямку буржуазнім і соціялістичнім.

В понеділок 12. березня уконституували ся (склали ся) в Петербурзі два революційні комітети. Оден комітет складаєть ся з заступників всїх партій Думи, а другий із представників робітничих орґанізацій, на якого чолї стоїть Чеїдзе. В руках Чеїдзого спочиває тепер вся власть революції, тому що він має по своїй стороні робітників і військо—а до того третя частина всеї муніції виробляєть ся в Петербурзі.

Перше непорозуміннє між виконавчим комітетом Думи а робітничим комітетом повстало в понеділок вечером. Комітет Думи постановив з царем пересправляти. Тоді заявили Керенський і Чеїдзе свій виступ із комітету. Родзянко зателеґрафував до царя, що Дума жадає нового правительства. Цар не відповів нічого, лише повідомив старе правительство, що він пішле шефа ґенерального штабу Алексєєва за диктатора до Петербурга. Внаслїдок цего мусїв комітет Думи піддати ся жаданням робітничого комітету. Тоді Керенський і Чеїдзе обняли наново свої мандати.

Другий конфлїкт між комітетом Думи а робітничим комітетом скоїв ся в середу і четвер через протест робітництва проти плянованого новим правительством продовження війни і через оголошеннє великого князя Михайла царем. Проти такої полїтики, яка всю власть вложила би в руки октябристів і правих кадетів, виступили робітники і зажадали такої полїтики, яка би вела до скорого закінчення війни. Правительство Думи мусїло знов уступити і заявило, що форму правлїння назначать для Росії конституючі збори, які скоро зберуть ся для цеї цїли. А що збори заявлять ся проти дальшого ведення війни, про це робітництво не сумнїваєть ся судячи по настрою, який є тепер в народї.

Соціялїстичний комітет.

Берн, 21. березня. „Тамп“ доносить з Петербурга, що мішаний комітет із робітників та жовнїрів відбуває свої наради у таврійській палатї. Число прихильників комітету чим раз зростає. 20. березня було вписаних вже 1600 членів, з котрих кождий член заступає поодиноко тисячу робітників або одну компанїю. Комітет жадає безпвоволочного скликання конституючих зборів, надїючись, що ці оголосять Росію республикою.

Штокгольм, 19. березня. „Фосіше Цайтунґ“ доносить звідси, що властивої революції в Росії ще нема, але вона скоро вибухне. Минувшого четверга появила ся проклямація петербурґського робітництва, в якій жадаєть ся скасовання царства, плебісциту (народньої постанови) про дальше веденнє війни, в котрім повинна взяти участь і вся армія.

Соціялїстичний мировий маніфест.

ШТОКГОЛЬМ, 21. березня. Контрабандою дістав ся через фінляндську границю оріґінал відозви центрального комітету російської робітничої партії в Петербурзї. Ця відозва звернена до пролєтаріяту всїх воюючих країв. В нїй завзиваєть ся весь пролєтаріят тих країв кинути зараз оруже і припинити війну, яка ведеть ся в інтересї капіталїстів. Для Росії жадає соціялїстична партія вивласненнє всеї приватної власности та вивласненнє тої власности, яка належить до корони, і роздїлення її поміж селян. Робітничий комітет, який має більшу часть війська по своїй стороні дасть своїм жаданням більше напору, наколи б реакційні і буржуазні власти вагали ся виступити напроти побідного дїла визволення народів.

Внутрішнє положеннє Держ ви.

Базель, 21. березня. Бюро Гаваса повідомляє з Петербурга:

Тимчасово правительство постановило змінити всїх губернаторів та віцегубернаторів. На місце їх настановлено предсїдателїв губернських земських управ. Також по цїлій державі зміняєть ся полїція, а її місце заступає народня мілїція.

НА УКРАЇНЇ.

Стокгольм. 21. березня. Як повідомляють з Катеринослава робітники великих зелїзних фабрик в Камінцї, Катеринославі та Бахмутськім повітї вже десять днїв як повстали.

Між військом теж сильно поширив ся революційний настрій. Населеннє міст жадає щоби поміщики видали те збіже, котре вони поховали по своїх складах.

Між жидівськім населеннєм неспокій. Селяни під впливом чорносотенної аґітації вороже настроєні проти жидів. Родзянко, котрий одержував останнїми днями богато телеґрам від селян з виразами задоволення зміною правительства, прохає телеґрафічно, аби населеннє задержало абсолютний спокій та не утрудняло положеннє нового правительства.

Севастополь. Комендант кріпости оголосив приказ начальника чорноморської фльоти про те, що згідно з розпорядженнєм головної кватирі мусять підтримувати тимчасове правительство.

Ґарнїзон кріпости в більшій частинї перейшов на бік соціялїстичного виконавчого комітету, котрий утворив ся ще 12. березня.

Одночасно в Одесї оголосили републику. Кріпость Севастополь цїлком на боцї революціонерів.

Базель, 20. березня. Бюро Гаваса повідомляє з Москви: 33000 революційних жовнїрів відбули демонстрацію на Червоній площі.

Над демонструючими витав лїтак та кидав зверху червоні квітки. Замісць воєнних прапорів жовнїри несли червоні. На шапках офіцири та жовнїри мали червоні повязки.

В Петербурзї все більше росте републиканська та противоєнна аґітація. Вона приймає досить сильний характер. На вулицях збираєть ся велика товпа народа. Виступають промовцї, котрі аґітують за републикою та за найскоршим миром. Цим рухом проводять робітничі соціялїстичні комітети.

Протиреволюційний рух селянства.

Стокгольм. 20. березня. Сюди прийшли перші вістки про аґрарні повстання. Характерно те, що вони йдуть в напрямку протиреволюційнім. Темне селянство Саратовської ґубернії грабить поміщиків та рівночасно ходить з образом бувшого царя. Особливо такий рух поширений в Волинськім та Сизранськім повітї Розповсюджуєть ся проклямації, вяких говорить ся, що купцї та пани заарештовали царя. Вони хотять, аби селянські дїти далї проливали свою кров на позиції, а панам та купцям напливали гроші. Далї в проклямаціях сказано що цар заарештований тому, що хотїв мирити ся. Проклямації безумовно мають темне походженнє, але привело до того, що селяни напали на місто Сизрань. Запасний батальон 179. полка перейшов на бік селян та перебив своїх офіцерів.

Положеннє на Кавказї.

Соціялїстичний посол до Думи Чеїдзе в довгій промові з президентом мінїстрів Льво-

вом та міністром справедливости Керенським заявив, що Кавказ поділив ся на дві частини, південний та південно-західний Кавказ бажає демократичної републики, а південно-східний та середний жадає відокремлення від Росії або широкої автономії.

Положеннє в Фінляндії.

Стокгольм, 20. березня. Фінляндська часопись „Дагенс Нігетер“ пише, що думські комісарі, котрих чекали в Фінляндії прибули в Торнео. В Гельсінґфорсї революція пройшла незвичайно скоро. Підчас повстання убито до 100 офіцирів.

Думських комісарів, що обїздять тепер Фінляндію, зустрічають з захопленнєм.

На станції виходить нарід з музикою, грають національний фінляндський гимн та марселезу.

Коли промовцї зажадали аби у Фінляндії були запезпечені всї національні права, то комісари тимчасового правительства відповіли, що відносини між Росією а Фінляндією мусять бути збудовані на свободї та дружбі Фінляндії. Вийшла перша фінська часопись без цензури. Вона ставить своїм завданнєм захищати національні права Фінляндії.

Прибули 200 фінляндських полїтичних дїячів, що сидїли в петербурських вязницях.

Цюріх, 20. березня. Повідомляють, що Фінляндський комітет независимости, проголосив Фінляндію незалежною державою.

Революційні днї.

ШТОКГОЛЬМ, 20. березня. По звідомленню кореспондентів число жертв революції в Петербурзї виносить понад 4000 убитих і два рази більше ранених.

Всї лязарети повні раненими.

БЕРН, 21. березня. Серед убитих налїчуєть ся 700 жертв зі сторони революціонерів.

Похорони убитих революціонерів призначені на 23. березня.

Цей день буде уважати ся річним памятним днем революції. Народи Росії будуть його обходити як своє свято.

Цар під арештом.

ГАҐ 22. березня. Бюро Райтера повідомляє з Петербурґа: Нове правительство видало наказ аби бувшого царя і його жінку перевезли як арештованих в Царське Село і там держали під охороною. Охоронний віддїл жовнїрів має дати ґенерал Алексєєв.

СТРАШНІ ПЛЯНИ.

Ми хочемо наших читачів познакомити з новим помислом Гінденбурґа на західнім фронтї. На днях цофнули ся на французькім фронтї нїмецькі війська між Арасом і Есною о 25 кілометрів взад. Це здивувало не тільки Нїмцїв, але й Французів та Анґлїйцїв. Бо анї з одної анї з другої сторони не добачав нїхто зараз до цего причини. Добачав її тільки один—іменно той, хто зараз кермує судьбою нїмецької армії.

Французи і Анґлїйцї вже від кількох місяцїв заповіли велику офензиву на західнім фронтї. Щоби унеможливити пляни Французів і Анґлїйцїв, приказав Гінденбурґ нїмецьким військам опустити без битви передні позиції і заняти другі, що були 25 кільометрів поза тими приготовані.

Однак не посуненнє позицій о 25 кільометрів взад цїкаве, але цїкаве само переведеннє пляну. Ще недавно тому, як Нїмцї уступили кусень завойованого терену над Анкрою. Нїмецька суспільність побоювала ся, що це стало ся під напором Анґлїйських військ. Але тепер вже знають всї Нїмцї, що це була мінїятура того, що виконав тепер Гінденбурґ у ширшім маштабі. „Як коли в цїй війнї—так пише кореспондент „Баденської Преси“—було що пляново і в найменших своїх подробицях наперед обдумано та потім у цїлковитім спокою виконано, то це буде полишеннє терену між Арасом і Есною.

Вже полишеннє малого кусника терену над Анкрою заняло 220.000 робучих сил анґлїйського війська, щоби знищений терен зробити здібним для воєнних операцій“. „Тепер—каже названий кореспондент—буде мало мілїйона робітників. Та ще треба сумнївати ся, чи і такій великій масї людий вдасть ся по кількох місяцях все це наново поставити, що треба для успішного ведення війни.

Вже від кількох тижнїв непомітно опорожняли Нїмцї простір між Арасом і Есною від цївільного населення. Днями і ночами порушували ся в глубину Нїмеччини довжезні ряди навантажених возів, за якими йшли мущини, жінки, дїти. Потім почало ся усуваннє всякого тактичного матеріялу. Переложеннє піонїрських складів, перевезеннє засобів мунїції та тяжкої і лекшої артилєрії, це все творило дивні образи.

А поза цим всїм почувала ся желїзна воля одного великого, котрого нїхто не питає за причиною його приказів. У цїм почуттю виконано всї приготовання, яких треба було, щоби весь терен на просторі 25 кільометрів зробити непригожим для воєнних операцій. За порядком щезли кущі, дерева. доми, навіть пивницї повисаджувано динамітом, щезли села, щезли городи. Пустиня, якої навіть чорт злякав би ся. Нїколи тут жовнїр не знайде собі захисту. Засипано керницї а шляхи і дороги позривано. До 20 метрів глубокі рови, вириті силою динаміту, тягнуть ся вздож і поперек через поля, колишнї села і городи. Нїяка артилєрія не переїде тут так скоро, і нїякий чорт тут так скоро не промостить шляху для новочасної армії.

Страшна це руїна, але вона мусїла наступити. Кореспондент швайцарської часописї „Бунд“ телєграфує, що велику веснянну офензиву Антанту унеможливив Гінденбурґ одним махом. Отже хоч би за для цього мусїла ця руїна наступити. Однак із заповідженнєм Антантом війни без кінця треба було сподївати ся, що Нїмцї хоплють ся таких воєнних средств, котрі примусили б вкінцї Антан до заключення миру.

Останнї вісти.

БЕРН, 22. березня. „Кур'єр де-ля Сера“ доносить з Петербурґа:—на поклик петербурського революційного комітету робітників та жовнїрів їдуть з провінції тисячі представників від війська та робітників до Петербурґа. Вони хотять приймати участь в засїданню комітета.

БЕРЛЇН, 23. березня. З Льондону повідомляють, що в Росії тепер два правительства, на чолї одного стоїть князь Львов, на чолї другого Чхеїдзе.

ПЕТЕРБУРҐ, 23. березня. З Петербурґу повідомляють, що, узглядняючи тяжке матеріяльне становиско полїтичних амнїстованих преступників, котрі зараз вертають з тюрм, нове правительство постановило допомогти їм матеріяльно. Мінїстер закордонних справ приказав всїм послам допомагати грошево полїтичним еміґрантам, котрі повертають до дому.

Одночасно правительство приказало на границях пропускати еміґрантів без пашпортів.

БЕРН, 22. березня. „Лїонер Блетер“ повідомляє з Петербурґа, що ґенерал Еверт приєднав ся до нового правительства.

Нове правительство постановило, що офіцери мусять звертати ся до жовнїрів на „ви“. Одночасно видало приказ, щоби мінїстрів не називали „превосходительство“ а лише „пан“.

ПЕРЕДАННЄ АКТІВ ТАЙНОЇ ПОЛЇЦІЇ В РУКИ БУРЦЕВА.

БЕРН, 19. березня. „Пті Парізіян“ доносить з Петербурґа, що нове правительство передало акти і архів тайної полїції відомому соціялїстичному письменникові Бурцеви.

Хронїка таборового життя.

Вибори до нашого парляменту.

— **Соціяльна секція** відбула 20. березня від 2. години по обідї перше своє передвиборче зібраннє. Зібранню подано в коротенькому освітленню виборчий закон громади „Самостійна Україна“. Вибрані 5 членів від Соціяльної секції, які разом з 5 членами від Національної секції, мають утворити дві виборчі комісії, по одній на кождий виборчий льокаль.

— **Національна секція** відбула передвиборче своє зібраннє 20. березня від 7. години вечером в учительському барацї. Пр. М—ч зробив відчит, котрим намалював вагу національних і соціяльних визвольних змагань для укранського народу в теперішньому станї.

Вибрані 5 членів до виборчої комісії.

— **Соціяльна секція** 21. березня від 2. години по обідї в учительському барацї відбула друге своє передвиборче зібраннє. Т. С—вим був зроблений відчит, яким зясовано становище Соціяльної секції до національного руху і положеннє широких мас українського народу відносно здобуття прав, які б забезпечували його розвиток і добробут.

— **Голосованнє на полїтичні лїсти** відбуло ся 21. березня від 4. до 9. год. вечером в двох льокалях: у великій салї і в барацї „60д“.

— **Національна секція** відбула друге своє передвиборче зібраннє від 10. до 12. години рано продовжувала його від 2. до 4. по обідї.

Засїданнє уложило лїсту кандидатів до Ґенеральної Ради від своєї секції.

Соціяльна секція відбула своє передвиборче засїданнє від 2. години по обідї у великій салї. На засїданню призначені кандідати до Ґенеральної Ради.

— **Голосованнє на кандидатів від орґанїзацій** відбуло ся 22. березня від 4. до 6. години вечером у двох льокалях: Національна секція в учительському барацї, Соціяльна—у великій салї.

Таким чином члени до нашого таборового парляменту—Ґенеральної Ради уже є вибрані.

БЕЗРАДНА.

I.

Різкий і протяжний свисток нагло прорізав пітьму осїннього морозного ранку, викидаючи цїлі хмари диму, який розтягав ся в довгу нитку і поплив по вузьких брудних вулицях робітничого кварталу.

Катерина вздрігнула, відкрила очі і стала слухати.

Свисток був з тої фабрики, де вона працює.

Гидким, ненавісним він був для неї. Кождого ранку, він гадиною заповзав в її тїсну і бідну кімнатку, розбуджував її і кликав до непосильної, чорної працї...

— „Замовчи... годї, проклятий, гидкий!“—прошепотїла вона крізь стиснуті зуби; зіскочила з твердого, мов камінь, лїжка і почала одягати ся.

Одягала ся хутко, дріжучи всїм тїлом, бо в кімнатї було холодно.

Упоравшись з собою і застеливши потертою ковдрою лїжко, вона витягнула із шуфляди пів оселедця, цибулину, шматок чорного, черствого хлїба і почала снїдати.

Уже кінчала, коли знов пролунав ненавісний свисток,—пролунав і замовк.

Накинула на голову хустину і вийшла на вулицю.

Ранок тілько починав ся, і було ще досить темно...

Не йшла, а бігла, бо бояла ся спізнити ся.

II.

Висока з червонної цегли труба фабричного будинку підіймала ся до самого неба і кидала туди клубки чорного диму. А сїрий фабричний будинок в туманнім, осїннїм ранку здавав ся страшним велитнем—гадиною.

Сїрі, згорблені людські істоти по одному підходили до його чорної пащї—дверий, над якими самотно, мов око слїпого, слабо світив лїхтар,—підходили і щезали.

Катерина прийшла в час. Вона зараз же сїла за свій варстат і почала працювати.

Години бігли, а вона сидїла зігнувшись над варстатом і привичними руками переводила уже готове тонке полотно з варстата на станок. Але під кінець тупий біль і втома стали розходити ся по її тїлу. Десь з темного кутка голови нитками почали виповзати думки—гадки і снувати ся в одне цїле.

Тяжке, прикре життє стало перед нею в своїй страшній дїйсности...

Чоловіка поховала... сина забрали до війська... сама, як палець, без помочи, без підпори. Самій хорій і змученій тяжким життєм приходить ся здобувати для себе шматок чорного хлїба, тілько хлїба... В хатї зимно, бо немає защо справити одїжі... Вона здрігнула, бо пригадала страшний сон, який бачила в цю ніч...

Снило ся їй, наче вона бачила його, свого єдинного, любого сина—Миколу. Вона сидїла і шила йому білу сорочку, а він блїдий, з сумними очами підійшов до неї і, простягаючи вперед свої дріжачі руки, хотїв впасти їй на груди, але в ту мить вийшла з темного кутка якась таємнича постать, підхопила його і понесла кудись...

Що може значити такий сон?—думала вона і нї як не могла розгадати його. Тілько там, в куточку серця щось підсказувало їй, що то не добрий сон...

— „Смотрі, у тебя прядь зборсалась, ворона!“—почула вона над своїм вухом ненавісний голос прикащика і здрігнула.

Австро-угорське міністерство заграничних справ і українська справа.

6. марта с. р. представник Союза Визволення України, Маріян Меленевський, був прийнятий в авдієнції шефом секції в австро-угорськім міністерстві заграничних справ, бароном Фльотовим, в імени міністра закордонних справ.

При обговоренню ріжних українських справ, які були порушені в меморіялї, предложенім президією Союза Визволення України міністрові закордонних справ, ґрафові Чернінові, по його вступленню в урядованнє, барон Фльотов заявив між иншим, що становище австро-угорського правительства до української справи позістає таким самим, яким воно було підчас цїлого часу війни, та що се правительство пильно і з симпатією слїдить за розвитком української справи.

РІЖНІ ВІСТИ.

НОВЕ ФРАНЦУСЬКЕ МІНІСТЕРСТВО.

Вже давно домагала ся опозиція в французькім парляментї уступлення кабінету Бріяна. Однак Бріян міг операти ся довго на буржуазні партії. Тимчасом опозиція росла. Вона росла так скоро, як і скоро розвивали ся події в світї. Оголошеннє війни підводними лодками без застережень стрясло основами кабінету Бріяна. Але остаточний удар мабуть завдала міністерствові Бріяна революція в Росії. І так 18. березня повідомив президент міністрів Бріян президента республики Пуанкаре про демісію (уступленнє) його цїлого кабінету.

Утвореннє нового кабінету поручив президент Пуанкаре панові Рібо. В склад міністерства Рібо входять: Вівіяні—юстиція; Пеняве—війна; Ляказ—маринарка; Тома—узброєннє; Тієрі—фінанси; Мальві—внутрішні справи; Штеґ—просвіта; Деспля—публичні роботи; Клєментель—торговля; Даві—рільництво; Віолєт—справи запровіянтовання; Буржуа—праця; Маґіно—кольонії.

В ІТАЛІЇ ПЕРЕД РЕВОЛЮЦІЄЮ.

Передають через Швайцарію, що в Італії помічаєть ся такий самий настрій, який був і в Росії останнїми днями перед революцією.

ВІЛЬЗОН ВІРИТЬ В СКОРИЙ МИР.

З Вашингтону доносять, що Вільзон певний в тім, що завдяки російській революції мир незвичайно приблизив ся.

ВІЙНА.

На фронтах спокій.

ЗАЗИВ.

Таборова бібліотека звертаєть ся до товаришів на робітничих командах, котрі мають визичені книжки, аби по прочитанню їх зараз повертали до табору.

Довга задержка книжок позбавлює других товаришів читати своє рідне слово.

Переписка редакції.

Співробіт. тов. Пахомові. Ваша стаття про війну написана дуже гарно, але ми пізно її одержали, тому час друкувати її пройшов.

Другу допись надрукуємо в найблищім числї.

ОПОВІСТКА.

Накладом видавництва „Праця“ вийшла перша брошура під заголовком

ВВЕДЕННЄ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІЮ.

Брошура коштує 20 пф.

Замовляти можна в книгарнї видавництва „Український Рух“.

ОДЕРЖАНО ЖЕРТВИ НА БУДОВУ ПАМЯТНИКА.

Від тов.	2468	команда 2244	4 м.	— п.
„ „	4384	„ 439	5 „	2 „
„ „	9533	„ 2496	— „	20 „
„ „	2862, 8262	2315	1 „	— „
„ команди	439		2 „	— „
„ „	1646		2 „	40 „
„ „	754		1 „	— „
„ „	152		1 „	60 „

Від табору Ґермерсгайм, село Бурвайлер товаришів №№: 63, 76, 133, 71, 182, 135, 134, 336, 179, 69, 60, 21, 61, 76, 70, 75, 66, 150, 344, 72, 179, 388, 73, 16514, 241, 239 разом 13 м. 35 п.

Від табору Ляндау, село Нуссдорф, товаришів №№: 16593, 14611 . . . . . — м. 90 п.

СПИС

жертв, і передплат на часопись.

Від тов.	Скрипниченка		— м.	50 п.
„ ком.	Heerbeuhof		— „	80 „
„ пана	Гр. Сиротенка		1 „	— „
„ тов.	30584		— „	15 „
„ „	27382		— „	30 „
„ „	8831		— „	50 „
„ „	24897		— „	30 „
„ ком.	2680		— „	20 „
„ тов.	22805		1 „	— „
„ ком.	2685		— „	30 „
„ тов.	28886		1 „	— „
„ „	21882		1 „	— „
„ „	246		— „	90 „
„ „	945		— „	90 „
„ „	536		— „	90 „
„ „	54		— „	90 „
„ „	516		— „	90 „
„ „	3		— „	90 „
„ „	595		— „	90 „
„ „	3377		— „	50 „
„ „	21097		— „	30 „
„ „	14492		— „	90 „
„ „	14469		— „	90 „
„ „	16054		— „	90 „
„ „	16064		— „	90 „
„ „	18365		— „	90 „
„ „	18172		— „	90 „
„ „	3751		— „	40 „
„ „	9629		— „	50 „
„ ком.	2249		— „	50 „
„ тов.	4640		1 „	20 „
„ „	4679		— „	20 „
„ „	7388		— „	20 „
„ „	27422		— „	40 „
„ „	9566		— „	80 „
„ „	24130, 23110, 24164		— „	90 „
„ „	11301		— „	68 „
„ „	22988		— „	70 „
„ „	728		— „	60 „
„ „	27692		— „	50 „
„ „	22786		— „	60 „
„ „	22141		— „	30 „
„ „	15549		— „	60 „
„ „	3131		1 „	20 „
„ „	3884		1 „	— „
„ „	25861		— „	30 „
„ „	27791		— „	50 „
„ „	27986		— „	50 „
„ „	22114		— „	20 „
„ „	8561		— „	60 „
„ „	22609		1 „	— „
„ „	24024		— „	55 „
„ „	2876		— „	30 „
„ „	741		— „	60 „
„ „	8959		— „	50 „
„ „	8574		— „	50 „
„ „	1174		— „	40 „
„ „	2683		— „	30 „
„ „	7129		— „	40 „
„ „	388		— „	40 „
„ ком.	841		— „	80 „
„ тов.	Білошицького		— „	30 „
„ „	23387		1 „	20 „
„ „	22683		— „	40 „
„ ком.	192		— „	20 „
„ „	318		— „	50 „
„ тов.	11094		— „	30 „
„ „	4569		— „	40 „
„ „	8982		2 „	— „
„ „	28704		— „	50 „
„ „	8634		— „	50 „
„ „	24385		— „	30 „
„ ком.	2645		— „	30 „
„ тов.	26201		1 „	— „
„ ком.	1842		— „	— „
„ тов.	7838		1 „	— „
„ „	23083		1 „	— „

На інвалїдів.

Від тов.	8831		— „	30 „

Жертви на просвітні цїли.

Табор Ґермерсгайм, село Франкенталь.

Від тов. 551 Пасько	— м.	50 п.

Табор Ландау село Вахенгайм.

Тов.	16655 Тур.	— м.	50 п.
„	16653 Шафунов	— „	50 „
„	16658 Цимбал	— „	50 „
„	16040 Болоховець	— „	50 „
„	16571 Вервейченко	— „	50 „
„	12352 Левінський	— „	50 „
„	12803 Дементієв	— „	50 „

Табор Ландау, село Нідеркірхен.

„	18250 Малий	1 „	— „
„	18296 Ощенков	1 „	— „

Жертви на лязарет і інвалїдів.

Табор Ґермерсгайм, село Мунденгайм.

„	966 Ратнер	1 „	— „
„	719 Шалїн	1 „	— „

Табор Ґермерсгайм, село Франкенталь.

„	346 Пучков	— „	50 „
„	245 Огаров	1 „	— „
„	367 Горбунов	— „	50 „
„	233 Шличков	— „	50 „
„	281 Ломакін	— „	50 „
„	265 Кримов	— „	50 „
„	297 Дубровській	— „	50 „
„	318 Колодейчік	— „	50 „
„	79 Мировський	1 „	— „
„	76 Оскера	— „	60 „

Полохливі думки враз перервали ся і не мучили її доти, доки не почув ся гудок, показуючи час обіду...

III.

Вийшла з воріт фабрики і не пішла, як звичайно обідати, а побігла на почту.

Через хвилину вийшла з листом в руках.

Ступаючи по сходам, читала адресу. Лист був з фронту, але адреса писана не рукою її любимого сина—Миколи.

Страшне предчуттє чогось недоброго, вразило її душу і здавило серце.—„А що, як він, Микола, ранений, або... убитий?—думала, не маючи відваги відкрити листа.

Не могла йти далї.

Стала коло будинку, розірвала дріжачою рукою куверту, витягнула засмальцований листок паперу і почала читати:

— „Ваш син, Микола, передає вам привіт... Він цїлює вас і бажає вам жити щасливо без нього, бо він покидає вас, покидає на віки... Учора він прострілений в груди покинув нас і пішов, пішов до Бо...“

Тяжкий, болючий крик вирвав ся з груди нещасної матері, вирвав ся і замер в гомонї вулиці.

. . . . . .

Опершись об стїну великого будинку, вона ридала, ридала гірко, болючо.

Остання надія, остання утїха покинула її на завше. Її любий син відійшов далеко, в невідомий мир; туди, звідки немає повороту.

— „Сину мій любий, соколе сизокрилий, Миколо! Накого лишив свою стареньку матїр?.. що я робитиму без тебе, що?..“

Криштальові сльози падали на холодне камінне тяжкими горючими праплями. Але камінне не відчувало горя матері.

Не відчували того горя і люди. Вони поспішно проходили взад і вперед, кидали на мить свій байдужний взір на нещасну і йшли далї.

Вони були далекі від її горя, вони були чужі і байдужні як і те камінне.

Але найшла ся одна людина, що звернула увагу на бідну матїр.

То був полїцай.

Він підійшов, глянув на неї і гримнув:

— Чего орьош здєсь?

Не відповідала, ридала.

— Чего орьош, спрашіваю?

Ридала далї.

Взяв її за плече і відвів від будинка.

— „Пошла вон, не відїш, что здєсь господа живут... марш, ступай!“

Вивів її на середину вулиці, і вона, хитаючись, не певною ходою пішла далї.

Пішла—сама не знаючи куди. Та хиба для неї тепер не все єдино, куди йти?!. Чи йти і кинути ся з скелї вниз, або під потяг?..

Все єдино, бо вона чужа всїм. Вона одна серед тисячів, сотків тисячів щасливих людий, які не знають нї слїз, нї горя, які не бачуть, не помічають її і нїколи не протягнуть руку помочи...

Нї, нї! Вони будуть гнати її від себе, гнати як собаку... Тож хиба не все єдино, куди йти?!..

М. Чалий.